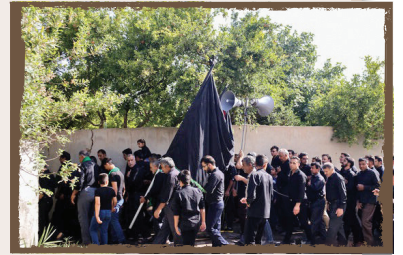


عزاداری در ۲ باغ معروف



برپایی مراسم باشکوه مسلمیه از سال‌های دور با سنت‌های خاصی همراه بوده است. علاوه بر شیوه عزاداری، انتخاب مکان برپایی مراسم هم اهمیت خاصی داشته و عزاداران در مکان‌هایی مشخص سوگواری می‌کردند.

طبق روایت‌هایی که اهالی قدیمی ری روایت می‌کنند، مراسم مسلمیه در دوره قاجار با شکوه خاصی برپا می‌شد. حاج حسین آرابی، از ساکنان قدیمی شهرری، به نقل از قدیمی‌های این محدوده پایتخت می‌گوید: وقتی موعد برپایی مراسم مسلمیه می‌رسید، اهالی ری برای میزبانی عزادارانی که از محدوده سرچشمه، میدان خراسان و بازار می‌آمدند آماده می‌شدند. مکان عزاداری هم از قبل مشخص بود. بیشتر مردم برای عزاداری مستقیم به بازار ری و سقاخانه و از آنجا به حرم عبدالعظیم (ع) می‌رفتند، اما برخی‌ها هم به باغ‌های معروف اطراف حرم که آرامگاه خصوصی و خانوادگی افراد مشهور و ثروتمند بود، می‌رفتند و مراسم را طبق سنت‌ها و آیین‌های قدیمی برپا می‌کردند.

باغ خسروخانی و باغ علیجان در دوره قاجار محلی برای دفن افراد مشهور و متمول بود و آرام‌آرام به آرامگاه خانوادگی مشاهیر ری تبدیل شد. آرابی درباره برپایی مراسم مسلمیه در این باغ‌ها می‌گوید: این باغ به خسروخان و علیجان که از اهالی ری بودند، تعلق داشت و مملو از درختان توت بود. باغ‌ها با گذشت زمان به آرامگاه خانوادگی تبدیل شد و هر خانواده‌ای که عموماً هم متمول بود صاحب یک اتاق بزرگ بود و اموات خود را در آن دفن می‌کرد. موعد برپایی مسلمیه که می‌رسید، در محوطه بیرونی این اتاق‌ها یا مقبره‌های خانوادگی که دور تادور باغچه‌ها قرار داشتند، فرش پهن می‌کردند و مراسم برپا می‌شد.

باغ خسروخانی و باغ علیجان در شرق حرم عبدالعظیم (ع) تا چند دهه قبل پابرجا مانده بود، اما در طرح گسترش حرم عبدالعظیم (ع) تخریب شدند و امروز هیچ اثری از آنها یافت نمی‌شود. این ساکن قدیمی ری درباره رعایت آداب مراسم مسلمیه در این مکان می‌گوید: عزاداری فقط در مقبره‌ها برپا می‌شد و به قول معروف، دسته‌های عزاداری و نوحه‌خوانی بیرون نمی‌رفتند. علاوه بر این، فقط با آبگوش از عزاداران مسلمیه پذیرایی می‌شد. البته این باغ‌ها اواخر دهه ۶۰ تخریب شدند و صحن مصلائی شهرری در همین مکان ساخته شد.



بانوی سرکه‌فروش کل پس اندازش را به هیئت داد

را خرج زندگی‌اش کند، اما نذر کرده بود که تمام این پول را خرج هیئت کند. هنوز هم وقتی یاد این خاطره می‌افتم، گریه‌ام می‌گیرد.

حاج اکبر ادامه می‌دهد: چند روز دیگر مراسم مسلمیه شروع می‌شود و امسال ارزاق و مواد اولیه پذیرایی از عزاداران گران تر شده است. اما با مرور خاطرات گذشته، ایمان دارم عشق مردم به امام حسین (ع) آنقدر زیاد است که هیچ سالی برای پذیرایی از عزاداران امام حسین (ع) لنگ نمی‌مانیم، چه آن زمان که قیمت گوشت ۳ تومانی بود و چه حالا که به ۷۰۰ هزار تومان رسیده است. خود امام حسین (ع) کمک می‌کند تا سور و سات میزبانی از عزاداران جور شود. ما کاره‌ای نیستیم و فقط پادوی امام و عزادارانش هستیم و به عشق مولایمان خادمی می‌کنیم.

از شروع مراسم مسلمیه، مردم کمک‌ها و نذورات خود را به هیئت‌ها اهدا می‌کنند. اما خاطره‌ای که می‌خواهم در این باره برایتان نقل کنم مربوط به بیش از ۵۰ سال پیش است. در محله ما زنی بود که امورش از راه فروش سرکه می‌گذشت. یک من (۳ کیلو) سرکه را به قیمت ۱۵ ریال می‌فروخت. مرا می‌شناخت و می‌دانست مردم نذورات خود را به من می‌دهند تا در ایام عزاداری برای امام حسین (ع) خرج کنم.

یک روز از من خواست که به خانه‌اش بروم. من همراه یکی دو تا از دوستانم به خانه‌اش رفتیم. نمی‌دانستیم ماجرا چیست. بعد از چند دقیقه، کیسه‌ای آورد که در آن ۲ هزار تومان پول نقد بود. با این پول در آن سال می‌شد خانه خرید، اما او به ما گفت که این پول را خرج امام حسین (ع) کنید. می‌توانست این پول

توزیع نذری در ایام مسلمیه از رسم‌های کهن در شهرری است. حاج اکبر کاوه، از مداحان پیشکسوت شهرری، ایمان دارد که خرج نذری همیشه به همت مردمی که عاشق امام حسین (ع) هستند جور می‌شود و همین عشق است که موجب شده تا سال‌ها چراغ هیئت‌ها روشن بماند.

او از میان خاطرات بی‌شمارش برایمان از نذری زنی می‌گوید که تمام پس‌اندازش را برای کمک به هیئت اهدا کرد؛ زنی که اگر چه به‌سختی مخارج خود را تهیه می‌کرد، اما وقتی پای عشق به امام حسین (ع) در میان آمد، از هر چه داشت گذشت.

حاج اکبر آقا، در حالی که اشک از چشمانش جاری است می‌گوید: شاید برای برخی عجیب باشد که خرج میزبانی از عزاداران مسلمیه یا مراسم محرم و صفر چگونه فراهم می‌شود. باید بگویم که قبل



سال ۱۳۵۳

ایستگاه صلواتی در اتراقگاه آب‌متکا

این محل اتراق می‌کردند. آب‌متکا نخستین فضایی بود که در طول مسیر پیاده‌روی، آب روان و خنکی داشت و آنها می‌توانستند آب بخورند یا ظرف‌هایی را که همراهشان بود از آب پر کنند. در واقع این مکان حکم ایستگاه‌های صلواتی امروز را داشت و از قبل همه چیز برای عزاداران فراهم شده بود. جالب این است که در راه برگشت هم چون همه مسیر سربالایی بود، از این محل بیشتر استفاده می‌شد. اگر این ایستگاه نبود، مردم بین راه اذیت می‌شدند. به گفته ماجدی، در آن زمان شهرری زیر کشت گندم بود و به همین خاطر، برخی از اهالی نذورات و خیراتشان را که اغلب نان و پنیر یا نان و خرما بود، به آب‌متکا می‌آوردند و از مهمان‌ها پذیرایی می‌کردند.

اگر جسم سبکی وارد آب می‌شد، به جای اینکه وارد نهر شود، بالا و پایین می‌رفت و یک حرکت گردابی و لوله‌ای شکل به خود می‌گرفت. به همین دلیل به آب‌متکا معروف شده بود. سید محسن ماجدی، استاد دانشگاه و ری‌پژوه، درباره این قنات و قهوه‌خانه‌های اطراف آن که به عزاداران مسلمیه خدمات می‌دادند، می‌گوید: قدیم‌ها مردم پای پیاده یا با احتشام و کالسکه برای ایام مسلمیه و محرم به شاه‌عبدالعظیم حسنی (ع) می‌آمدند.

مخصوصاً در فصول گرم سال، چون هنوز از آب‌متکا تا میدان شهرری بیشتر از ۳ کیلومتر راه بود، مسافران برای رفع خستگی و تشنگی اینجا توقف می‌کردند. در کنار آب‌متکا قهوه‌خانه برقرار بود که مسافران در

چند سالی است که در مسیر پیاده‌روی جاماندگان از ربعین از میدان امام حسین (ع) تا حرم شاه‌عبدالعظیم حسنی (ع) ایستگاه‌های صلواتی برقرار است، اما بیش از ۱۲۰ سال قبل هم برای عزاداران مسلمیه همین شرایط مهیا بود. آن روزگار «آب‌متکا» ایستگاه توقف و استراحت زائران و عزاداران حرم بود. محل کنونی آب‌متکا همان مکان ورز شگاه قمر بنی‌هاشم (ع) در بالای پل سیمان است. شیب تند تهران به سمت ری در این محدوده قرار داشت.

آب‌متکا از شوش به شهرری سرریز می‌شد و در مسیر خود زمین‌های کشاورزی را آبیاری می‌کرد تا به ری می‌رسید. شدت آب به اندازه‌ای زیاد بود که